

Мельничук Л. Б., к.пед.н., доцент (Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка С. Дем'янчука, м. Рівне)

ТЕХНОЛОГІЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ДО РОБОТИ З ОБДАРОВАНИМИ УЧНЯМИ

На сучасному етапі розвитку українського суспільства нагальним є залучення до процесів державотворення громадян, які здатні по-новому підійти до розв'язання важливих суспільних завдань. У зв'язку з цим виникає потреба у розвитку активних, творчих особистостей, що, у свою чергу, актуалізує проблему обдарованості.

Для України створення системи розвитку обдарованої особистості є необхідною умовою досягнення успіху на шляху розбудови незалежної держави. Інтелектуальний, художній та духовний потенціал обдарованої особистості, феномен обдарованості, проблеми, викликані наявністю певного обдарування, досліджували впродовж ХХ століття вчені, педагоги, психологи провідних країн світу: Д. Векслер, Дж. Гілфорд, З. Рензулі, Дж. Равен, С. Ріс, Л. Єміт, Л. Терман, П. Торренс, Ф. Уільямс (США); А. Біне, Р. Мейлі (Франція); К. Хеллер, В. Штерн (Німеччина); О. Бабаєва, С. Держабо, В. Лебедева, Н. Лейтес, О. Матюшкін, В. Орлов, З. Панов, Б. Теплов, М. Холодна, В. Шадріков, В. Юркевич, Є. Яковлева, З. Ясвін (Російська Федерація); О. Антонова, В. Моляко, О. Музика, З. Кульчицька (Україна).

У цілому, аналіз наукової літератури засвідчив, що проблема обдарованості набула статусу державно важливої в більшості країн, що призвело до формування соціального запиту її дослідження, зокрема, виникла гостра необхідність у спеціальній підготовці вчителя початкової школи до розвитку обдарованості учнів.

Суспільна потреба у підтримці обдарованих дітей полягає у тому, що Україна сьогодні, як ніколи, зацікавлена в інноваційному розвитку суспільства, а тому особливого значення набувають проблеми виявлення та підтримки обдарованої учнівської молоді, створення соціального середовища, сприятливого для виховання особистості з високим рівнем сформованості творчих здібностей, оскільки саме обдарована учнівська молодь у майбутньому формує імідж країни на міжнародній арені, її інноваційний людський капітал, відкриваючи свої досягнення світовій спільноті [1, с. 32].

Метою формування готовності майбутніх вчителів початкової школи до роботи з обдарованими дітьми є підготовка кваліфікованого педагога, який глибоко володіє теоретичними знаннями щодо проблеми обдарованості та може реалізувати їх у практичній діяльності.

Основними завданнями є наступні: визначити наявний рівень готовності студентів до розвитку обдарованості учнів; теоретично обґрунтувати та розробити структуру готовності до роботи з обдарованими дітьми.

Технологія підготовки до роботи з обдарованими дітьми передбачає підбір цілеспрямованого змісту на рівні спеціальних дисциплін професійної та практичної підготовки («Теорія і методика виховання», «Методика викладання української мови», «Методика викладання освітньої галузі «Математика», «Методика викладання природознавства», «Образотворче мистецтво з методикою викладання» на рівні навчального матеріалу зі спеціальних дисциплін, форм, методів позааудиторної роботи та змісту педагогічної практики. Зміст має спрямовуватися на формування в майбутніх фахівців початкової ланки освіти спеціальностей особистісних рис і професійних якостей, важливих для успішної реалізації завдань роботи з обдарованими дітьми.

Аналіз науково-педагогічної літератури засвідчує, що успішність виховних впливів з метою формування готовності у студентів до роботи з обдарованими дітьми залежить від умілого використання педагогами традиційних та інтерактивних методів та форм.

Методи підготовки вчителів до творчої роботи з обдарованими дітьми – це напрями і способи діяльності викладачів і студентів з метою формування у майбутніх педагогів готовності до означеної діяльності [2].

Серед традиційних методів підготовки майбутніх вчителів до роботи з обдарованими дітьми зазначимо наступні: бесіда, дискусія, лекція тощо.

Провідне місце у підготовці майбутніх педагогів початкової школи до роботи з обдарованими дітьми у процесі вивчення спеціальних дисциплін належить інтерактивним методам навчання.

Організація інтерактивного виховання передбачає моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, спільне розв'язання проблеми на основі аналізу обставин і відповідної ситуації. Воно ефективно сприяє формуванню навичок і вмінь, виробленню цінностей, створенню атмосфери співпраці, взаємодії, тим самим є сприятливим підґрунтям для професійної підготовки педагогів початкової ланки освіти.

Організаційними формами підготовки до творчої роботи з обдарованими дітьми є наступні дисципліни циклу професійно-орієнтованої підготовки: теорія і методика виховання, методика викладання української мови, методика викладання освітньої галузі «Математика», методика викладання природознавства, образотворче мистецтво з методикою викладання.

Педагогічна практика – провідний чинник професійної підготовки майбутнього вчителя початкової школи. Вона є складовою навчально-виховного процесу і забезпечує поєднання теоретичної підготовки майбутніх учителів з їхньою практичною діяльністю у педагогічному закладі.

Основними суб'єктами у процесі підготовки студентів до роботи з обдарованими дітьми є: викладачі циклу гуманітарних та соціально-економічних дисциплін, викладачі циклу професійної та практичної підготовки, керівники навчальних та виробничих практик, куратори студентських груп, студентське самоврядування.

Формування готовності до роботи з обдарованими дітьми здійснюється через: 1) підбір навчального матеріалу в контексті підтримки обдарованих дітей; 2) практичне засвоєння професійних вмінь та навичок, набуття соціального досвіду; 3) ставлення науково-педагогічних працівників до студентської молоді як до суб'єктів навчально-виховного процесу; 4) особистий приклад та виховний вплив особистості науково-педагогічного працівника [3, с. 4].

Орієнтирами діяльності науково-педагогічного та студентського колективів є: соціальна спрямованість, змістовно орієнтована спрямованість, процесуально орієнтована спрямованість, особистісно орієнтована спрямованість. При розробці організаційно-педагогічної моделі було враховано положення, що ефективний процес підготовки студентів до роботи з обдарованими дітьми буде неможливим без об'єднання виховних зусиль усіх суб'єктів освітнього процесу для створення педагогічно-організованого простору, відкритого для співпраці з іншими суб'єктами соціально-педагогічної взаємодії, спроможного не тільки протистояти деструктивному впливу середовища, а і впливати на нього з метою перевиховання; в усвідомленні усіма суб'єктами освітнього процесу виховання як соціально-особистісного феномена, організацію самовиховання та виховання через студентський колектив, організацію; у визначеності ціннісних орієнтацій студентської молоді.

Педагогічний процес освітньої установи, зміст навчання і способи взаємодії студентів та викладачів становлять особливе культурно-освітнє середовище. Разом вони є суттєвим ґрунтом для створення умов професійної підготовки студентів. Саме у просторі навчально-виховного процесу вищого навчального закладу створюються і реалізуються педагогічні умови підвищення ефективності підготовки майбутніх вчителів до творчої роботи з обдарованими дітьми [4, с. 18].

Компонентами готовності до роботи з обдарованими дітьми є: ціле-мотиваційний, когнітивно-змістовий та діяльнісно-операційний [5].

Ціле-мотиваційний компонент передбачає проектування стратегічних, тактичних та оперативних цілей навчання студентів відповідно до розробленої моделі підготовки майбутнього вчителя початкової школи до розвитку інтелектуальної обдарованості учнів.

Когнітивно-змістовий компонент орієнтовано на вдосконалення змісту курсів «Методика викладання української мови», «Методика викладання

математики» та «Методика викладання природознавства» щодо збагачення його інформацією про особливості навчання і виховання обдарованих учнів.

Діяльнісно-операційний компонент вміщує різноманітні види, форми, методи, засоби, прийоми професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів, які спрямовані на реалізацію мети і завдань підготовки майбутнього вчителя початкової школи до розвитку інтелектуальної обдарованості учнів (ділові ігри, тренінги, дискусії, індивідуальні, творчі завдання, мікрОВикладання, моделювання, завдання творчого та дослідницького характеру тощо), а також спрямований на удосконалення знань і умінь студентами використовувати діагностичний інструментарій з метою діагностики обдарованих учнів.

Основними ж умовами ефективності роботи з обдарованими учнями вважаємо: високий рівень професійної компетентності вчителів, у тому числі рівень їх інтелектуальної підготовки; рівень розвитку їх особистісних якостей; відповідна система стимулювання учнів та своїх колег; створення умов для появи і розвитку в них інтересу до роботи з обдарованими учнями; розробка педагогічного інструментарію для підготовки вчителів до роботи з обдарованими учнями.

Цілісне, системне уявлення про сутність і структуру формування готовності майбутніх педагогів до роботи з обдарованими дітьми, критерії, показники і її рівні сформованості та безпосереднє впровадження розробленої організаційно-педагогічної моделі підготовки майбутніх фахівців початкової ланки освіти до творчої діяльності з обдарованими учнями у процесі вивчення професійно-орієнтованих дисциплін, самостійної та позааудиторної роботи, під час проходження педагогічної практики із дотриманням визначених педагогічних умов сприятиме ефективному формуванню у студентів умінь працювати з обдарованими дітьми.

1. Макрідіна Л. Формування у педагогів професійної готовності до роботи з обдарованими дітьми в умовах післядипломної освіти / Л. Макрідіна // Нова педагогічна думка. – 2007. – № 4. – С. 31–34.
2. Алексюк А. М. Педагогіка вищої освіти України. Теорія : [підруч.] / А. М. Алексюк. – К. : Либідь, 1998. – 560 с.
3. Демченко В. Підготовка вчителя до роботи з обдарованою дитиною засобами післядипломної педагогічної освіти / В. Демченко// Нова педагогічна думка. – 2007. – № 4.– С. 3–7
4. Соломчук П. Запровадження діагностики та рівневого оцінювання педагогічних працівників до роботи з обдарованими дітьми / П. Соломчук // Нова педагогічна думка. – 2007. – № 4. – С. 17–20.
5. Федорова О. Педагогічні умови професійної підготовки студентів до роботи з обдарованими дітьми // О. Федорова, М. Федоров // Рідна школа. – 2012. – С. 12–15.